

OPERASJON OLEANDER

– *Ny kultursatsing for hele Fosen*

Vi følger opp suksessen fra september 2018, og fortsetter på andre episode i vår trilogi Operasjon Oleander!

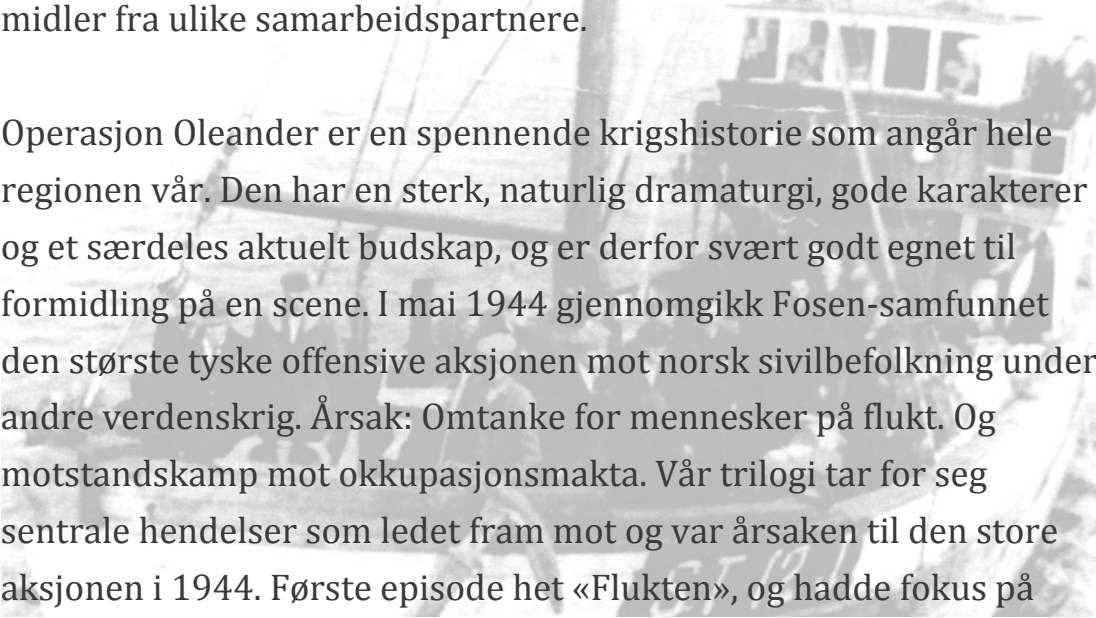
Første episode samla omkring 2600 publikummere i Ner-Killingberg i Leksvik. Et nytt viktig spel har sett dagens lys i Trøndelag, og vi gleder oss til å bære det videre fram mot fredsjubileumsåret 2020!

FELLES STORSATSING PÅ KULTUR

Leksvik Teatertrupp og Skaugdal Teaterlag tok i 2017 initiativ til å skape en ny kultursatsing for hele Fosen som setter vår felles fortid

på kulturkartet i Trøndelag. Vi tok kontakt med manusforfatter Marte Hallem fra Verdal, og sammen med profesjonelle krefter på manus, musikk, regi, lys og lyd, fikk et svært dyktig amatørkorps både på og bak scenen i land en produksjon som vakte stor oppmerksomhet langt utenfor kommunegrensene. Den nasjonale teaterkritikeren Amund Grimstad var full av lovord, og Adresseavisen trillet fem på terningen og sa Operasjon Oleander kanskje var det friskeste og blant de beste spelproduksjoner i hele Trøndelag. Det er vi svært stolte av, og går nå derfor i gang for fullt med produksjonen for andre år. For å kunne gjennomføre denne med samme profesjonalitet og bevissthet på kvalitet, søker vi nå midler fra ulike samarbeidspartnere.

Operasjon Oleander er en spennende krigshistorie som angår hele regionen vår. Den har en sterk, naturlig dramaturgi, gode karakterer og et særdeles aktuelt budskap, og er derfor svært godt egnet til formidling på en scene. I mai 1944 gjennomgikk Fosen-samfunnet den største tyske offensive aksjonen mot norsk sivilbefolkning under andre verdenskrig. Årsak: Omtanke for mennesker på flukt. Og motstandskamp mot okkupasjonsmakta. Vår trilogi tar for seg sentrale hendelser som ledet fram mot og var årsaken til den store aksjonen i 1944. Første episode het «Flukten», og hadde fokus på grenselosing og jødeforfølgelsene i Trøndelag. I andre episode tar leksværingene grenselosingen til et nytt nivå, mens farlige angivere som Karl Ludvig Adding infiltrerer motstandsmiljøet de er en del av. Dette er en episode som handler om vennskap, tillit og svik i krigstider. Tredje episode vil ta for seg selve operasjonen og skader krig har på menneskesinnet.

FELLES FORTID – FELLES IDENTITET

Når du leser krigshistorien til Fosen, er det en ting som slår deg: Det var et avansert, velutviklet samarbeid mellom motstandsfolk, både på tvers av bygder, kommune- og fylkesgrenser, og det var mange

åpne heimer som tok imot folk på flukt. Fra Trondheim kom jødiske familier, og fra fangeleiren på Austråt rømte jugoslaviske og russiske krigsfanger. På sin ferd mot Sverige ble de hjulpet av kvinner og menn – unge og gamle– som av idealisme og i troen på et fritt fedreland, bidro folk i nød. Det er en felles historie å være stolt over, og det er en historie med budskap for oss i dag: Hva ville vi gjort om det sto flyktninger på døra som trengte hjelp? Hvor mye ville vi ofret for at fremmede mennesker skulle komme i sikkerhet? Hvordan forholder vi oss til mennesker på flukt i dag?

Foto av en seter hvor mange flyktninger fikk midlertidig beskyttelse.

HISTORIEN – KORT FORTALT

Operasjon Oleander er en historie som starter på gården Moan i Leksvik. Der lever brødrene Johan, Kristoffer og Jon Moan sammen med foreldrene Martha og Gunnar og Jons kjæreste Borghild. Via kjenninger i Trondheim får de forespørsel om å ta imot jødiske kvinner og barn og hjelpe dem over til Sverige når Gestapo setter i gang sin klappjakt på jøder i 1942. Moan-familien åpner sitt hjem, og starter på farlige og strabasiøse fluktruter over mot nabolandet. Etter hvert blir de også involvert i sabotasjearbeid ledet av mer trente mostandsfolk fra Fosen. I 1943 kommer to leksværinger i fly fra London og lander i fallskjerm på Storfjellet mellom Åfjord og

Verrabotn, 2,5 mil nordøst for Ørlandet og 2 mil nordvest for Leksvik. Med seg har de seks store beholdere med sendeutstyr, proviant og våpen som skal brukes for å felle okkupantene.

Karl Adding het en Trondheimskar som hadde mange kjenninger på Fosen etter å ha tilbragt somrene i oppveksten i Leksvik. Han var halvt jøde og utga seg for å være hjemmefrontsleder, men i realiteten var han en av gestaposjefens nærmeste medarbeidere. Når motstandsarbeidet på Fosen øker, blir Adding stadig oftere å se. Han forsøker å få ut informasjon om både flyktningetrafikk, våpenlager og radiosendere, og greier til slutt å infiltrere hele miljøet.

Med det begynner en farlig tilværelse for fosningene. Kristoffer Moan blir fengslet, og i mai 1944 blir Johan Moan tatt under et losoppdrag mot svenskegrensa. Han settes i Henry Rinnans Bandekloster i Trondheim. Etter omfattende tortur greier han likevel å rømme, noe som utløser den storstilte militæraksjonen mot sivilbefolkningen på Fosen: Operasjon Oleander. 8 medlemmer av rinnanbanden, 120 mann fra Schutzpolizei og femti menn fra Sipo blir beordret til å innta tre store båter som setter kursen mot Fosen. Mål: Å arrestere en samlet hjemmefront fra hele regionen. Omkring 60 mennesker blir arrestert. Flere blir torturert til døde, mens en del greier å rømme, og lever mange uker som fredløse i fjellområdene omkring. Der venter de på mørkere tider som vil gjøre det enklere å snike seg over til Sverige. Jon og Johan Moan er to av dem, Jons kjæreste Borghild også. I august 1944 kommer de seg endelig over etter flere måneder på flukt. Jon og Borghild gifter seg i Sverige før retur til Norge da freden kom.

*Foto: Jon Moan og Borghild
Kruksve*

FOR KOMMENDE GENERASJONER

Operasjon Oleander er en historie som har det meste. Den er nær, spennende, aktuell, gripende og informativ. Så er den også 100 prosent reell. Dette har faktisk skjedd i vårt nabolag for ikke mange år siden. Vi tenker at det er viktig å kjenne sin historie og slik kunne lære av den. Ikke minst er det viktig at barna som vokser opp i dag, får høre om hvordan deres nære forfedre arbeidet sammen og for friheten for ikke mange generasjoner siden. Som ung i dag er det vanskelig å se for seg et okkupert Norge, og dermed blir det kanskje også vanskelig å sette pris på den friheten vi har. Ved å gjøre historien vår tilgjengelig gjennom teater, foredrag, utstilling og vandring i det kulturhistoriske landskapet, håper vi å kunne gi de unge en opplevelse de sent vil glemme, og som de kan bringe videre til sine barn og barnebarn. Vi fikk til et samarbeid med skolene i regionen allerede i 2018 og kommer til å arbeide for å videreutvikle dette i 2019 og 2020. I tillegg til forestilling, fikk vi også til tematiske foredrag på hver eneste speldag, til sammen sju dager, samt et utstilling på spelarenaen som alle hadde mulighet til å besøke. Det ble kort sagt en helhetlig markering og et helhetlig konsept vi ønsker å utvikle videre.

Kristoffer Moan er stolt over hva farfar Jon Moan utførte under krigen.

KULTUR SOM REGIONBYGGER

Vi tror at en kultursatsing som Operasjon Oleander har verdi for Fosen-regionen på mange måter, og kan bygge fellesskap både gjennom kulturelt arbeid med felles historie, men også gjennom praktisk arbeid mot felles mål. Satsingen krever mange som bidrar, og vi involverer flere lag og foreninger fra regionen til å bidra. Det er folk fra alle aldre som er med i produksjonen, både små barn på 8 år og eldre i pensjonsalder. Det er alle engasjerte folk som enten er medlem av et teaterlag på Fosen, et historielag, Amcar-foreningen, idrettslag osv. Til sammen engasjerer produksjonen over hundre mennesker, og i salen trakk vi over 2600. To av forestillingene trakk nesten bare ungdommer takket være godt samarbeid med sponsorer og samarbeidspartnere. Vi håper å jobbe videre for å styrke dette i årene som kommer.

SCENE MIDT

SYNERGIER FOR NÆRINGS- OG REISELIV

En kultursatsing av såpass størrelse som Operasjon Oleander har store synergieffekter for hele regionen. Historien har dramaturgisk sprengkraft til å vekke interesse i hele Trøndelag. Den har tråder til motstandsarbeid også i andre deler av Trøndelag, og erfaringer fra andre forestillinger fra samme tidsepoke, viser at temaet andre verdenskrig har stor interesse blant et bredt spekter av folk. Flere tusen mennesker i en teatersal fører også til at det drypper på lokale butikker, restauranter og overnattingssteder. I tillegg til det kulturelle, er det også et potensielt folkehelseperspektiv i prosjektet, med vandringer langs flyktningselosenes ruter. Vi arrangerte derfor en mars i forbindelse med første forestilling, hvor vi gikk deler av en grenselosveg.

SAMARBEID PROFESJONELLE OG AMATØRER

ORGANISERING

Foreningen Operasjon Oleander har et styre på sju personer. Styret er sammensatt av ildsjeler fra teatermiljøet, historielag og ikke minst familiemedlemmer av de familiene som er berørt av historien.

Scene Midt AS er engasjert som co-produsenter på kunstnerisk ledelse. Marte Hallem har skrevet manus, mens Espen Løvås hadde regi i 2018. Se mer informasjon om Scene Midt på www.scenemidt.no. Vi kommer til å jobbe videre med Scene Midt også i 2019.

FRAMDRIFT

Andre episode av Operasjon Oleander skal ha premiere 1. september 2019 i Ner-Killingberg. Prosjektering og planlegging er allerede i gang. Manus til episoden skal være ferdig til 1. februar. Utvelgelse av rolleinnhavere skjer utover høsten og fram mot påska 2019. Første samling for ensemblet blir før sommeren 2019, mens øvingsperioden starter omkring 1. august. Vi ønsker å spille på mange av de gode kreftene vi hadde med i 2018 da vi var svært fornøyd med produksjonen og apparatet rundt.

Kunstnerisk team blir Marte Hallem Espen Løvås, Arnstein Langåssve og Knut Ola Vang.

I produksjonsstaben ønsker vi å bruke mange av de som bidro i 2018 da det fungerte veldig godt.

Produsent	Barbro Hølaas Vang
Co-produsent	Scene Midt AS
Produksjonsleder	Kristoffer Moan/Barbro Hølaas Vang
Inspisient	Anne Grete Nyseter
Sufflør	Inger Killingberg
Arena	Terje Hølaas
Kostyme	Björg Grønflaten
Sminke	Ann Iren Vårum
Rekvisitter	Lillian Hølaas
Markedsføring	KulturCompagniet/Thomas Kruksve

I 2019 vil vi videreføre samarbeidet vi hadde med frivilligheten i Amcar Leksvik som sto for alt av servering under forestillingene. De etablerte et miljø med uteservering i telt på spelplassen. Dette i sammenheng med foredrag, utstilling og spel utgjorde en helhet i opplevelsen for publikum. Dette er noe vi har fått gode tilbakemeldinger på, og er noe vi vil videreføre. Derfor vil det også i 2019 bli åpent alle speldager fra kl 18 slik at folk kan ta middagen der eller benytte seg av enklere servering. Vi har et mål om å tilby miljøvennlig servering, uten bruk av plast.

Samarbeid med historielag angående foredrag og utstilling med tema knyttet til spelet er også noe vi vil videreføre. Dette i seg selv trakk mange hundre mennesker til museet på Ner-Killingberg. Nytt av året er at vi ønsker å bygge vår egen tribune. Sist år leide vi, men dette vil på sikt være uøkonomisk. Derfor ønsker vi å bygge vårt eget i treverk som kan brukes flere ganger. Byggfaglinjen på den lokale videregående skolen bistår oss i dette arbeidet.

Dette er det vi har oversikt over så langt, men vi vil få det meste på plass før årsskifte.

